kapų įrengimui, buitinė, architektūrinė keramika, metaliniai, stiklo dirbiniai, odos gaminiai ir kt. Iš viso dokumentuoti 826 inventorinti radiniai su priklausiniais ir 2016 vienetų neinventorintų radinių, kurie perduoti MLIM.

The Burials of the Church of St. John in Klaipėda and Earlier Structures

In 2021, KU BRIAI continued the excavation of the site of the Church of St. John (completely demolished after WWII (1946–1947)) (Fig. 1). The investigation, begun in 2020 encompassed Area 1 with the aim of excavating the grounds down to sterile soil, relocating all the discovered burials, and fully preparing the site for the construction of a tower. The 2021 excavation of 450 m² revealed a roughly 1.7–2 m thick surviving cultural layer and 61 burials inside the church and in the churchyard (Fig. 2) that date to the early – second half of the 18th century (until 1781 when the cemetery was closed in this area). The individuals had been interred supine in wooden coffins oriented NE–SW or SE–NW. The coffins had 4–6 handles (Fig. 3), pins being stuck inside some (Fig. 4). Only one coffin was distinguished by its ornateness (Fig. 5). 19 burials contained grave goods: pins, headdress elements (Fig. 6), beads, metal buttons, earrings (Figs. 5, 7), and stylised posies (Fig. 5). While one coin was found on a skeleton, most were found in the grave pit soil. Based on the anthropological analysis data, of the 61 analysed skeletons or parts of them, 16 were female, 15 male, 13 adults of indeterminant gender, and 17 minors (Fig. 8). In addition to the burials, the investigation uncovered cross-sections of the foundation of the church's façade (W) and side (S) walls; the tower's foundation (Figs. 9–10); columns and engaged columns; the timber grillage foundations of buildings 1 and 2 (from before the 1678 fire) (Fig. 11); 16th–17th-century wood frame buildings / structures (1–5); fences (Figs. 12–14); a wooden gutter; and paving. The bulk of the finds date to the early 16th–18th centuries, the earliest being Gothic, i.e., the remains of stoves (Fig. 15). In all, 826 finds were catalogued, all of the pieces of a single item counting as one entry, while another 2016 were collected but not catalogued.

15 pav. Plokščiojo stačiakampio koklio dalis – dalinai išlikę abu ilgieji pakraščiai su kaklu ir plokštės centrinė dalis. Reljefas – Šv. Veronikos figūra, laikanti drobulę su Jėzaus Kristaus veido atvaizdu. M. Rapkevičiūtės-Lisauskienės nuotr.

Fig. 15. Part of a rectangular panel stove tile (Blattkachel) with partially surviving side edges, side grooves, and the central part of the panel: a relief figure of St. Veronica holding her veil with the image of Jesus' face on it.

Dovilas Petrulis

Kėdainių mažoji sinagoga

Kėdainių sinagogų komplekse (UK 1387), Paeismilgio g. 12A, buvo numatyta remontuoti Mažosios (žieminės) sinagogos pamatus, juos izoliuoti, įrengti lietaus nuotekų sistemą aplink pastatą (1 pav.). Ištirti 3 šurfai – iš viso 4,5 m² plotas, žvalgytas 72 m² plotas.

Sinagogos aplinka tyrinėta 2001 m. A. Juknevičius Paeismilgio 12A ištyrė 60 m² dydžio plotą ir nustatė, kad XIX a. pabaigoje išplėstos aikštės vietoje tarp Didžiosios ir Mažosios sinagogų pastatytas „skerdėjo" namas. Jo pamatai atkasti 22–30 cm gylyje. Nustatyta, kad jie mūryti iš lauko riedulių, vietomis iš plytų.

Pamatai yra 60 cm pločio. Šalia „skerdėjo“ namo 20–26 cm gylyje atidengtas XIX a. akmeninis grindinys (*LIIR*, f. 1, b. 3962). 2009 m. A. Juknevičius Paeismilgio g. 12 ištyrė 115,5 m^2 plotą. Perkasoje atidengtas 1,3 m storio kultūrinis sluoksnis su 6 XV–XX a. I pusės horizontais. Šiuose sluoksniuose rasta keramikos indų šukių, ornamentuotų koklių, monetų. Nustatyta, kad tirtoje vietoje būta XV–XVI a. negrįstų kiemų, o XVIII–XIX a. – didelio lauko rieduliais grįsto kiemo (*LIIR*, f. 1., b. 5390).

1 pav. Kėdainių Mažoji (žieminė) sinagoga iš P. D. Petrulio nuotr.

Fig. 1. Kėdainiai New (Winter) Synagogue, as seen from the S.

2 pav. XVII–XVIII a. žiestos keramikos indų šukės iš šurfo 2. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. Sherds of 17th–18th-century thrown ceramic vessels from Test Pit 2.

2021 m. šurfuose 1–3 atidengtas 60–116 cm storio XIX a. žieminės sinagogos pastato pamatas iš įvairaus dydžio lauko akmenų, rištų betono skiediniu. Šurfe 2 užfiksuotas 30 cm storio XVII–XVIII a. intensyvus kultūrinis sluoksnis su radiniais. Šurfo 2 paviršiuje fiksuotas smulkus žvyras su gausiomis statybinėmis atliekomis (plytų duženos, betono gabalai, tinkas). Ties pamato cokoliu pjūvio PV pusėje iki 12 cm gylio fiksuotas rausvų molinių plytų sienos mūras. Plytos 25x10x5 cm dydžio. Mūro siūlių tarpai – 1 cm. Pasiekus cokolio apatinę dalį, nuo 12–15 cm gylio atidengtas XIX a. sinagogos pastato pamatas. Nustatyta, kad jis sumūrytas iš įvairaus dydžio lauko akmenų, surištų betono skiediniu. Didesni lauko akmenys fiksuoti ties pamato apatine dalimi – padu. Akmenų dydis: 25x20x15; 20x15x15; 18x10x8 cm. 1,1–1,16 m storio pamato išorinė dalis aptinkuota. Jis sumūrytas ant žvyro ir juodžemio sluoksnio. Likusioje šurfo dalyje iki 1,05–1,08 m gylio fiksuotas XXI a. perkastas žvyro ir skaldos sluoksnis. Ties šurfo PR pjūviu 1,09 m gylyje atidengta akmenų krūsnis. Fiksuoti 5 (20x15x10; 19x9x8; 8x8x7; 14x12x10; 8x7x6 cm) lauko akmenys, sudėti šalia pamato, ties pjūvio PR dalimi. Tikėtina šių akmenų paskirtis – pamato apatinė nuogrinda. Šalia šių akmenų 1,09–1,41 m gylyje užfiksuotas drėgno, puraus 30 cm storio dirvožemio sluoksnis su žvyro priemaiša. Jame 1,15–1,35 m gylyje rasta įvairių radinių. 1,15 m gylyje rastas plokštinio koklio kaklelio fragmentas. 1,15–1,35 m gylyje rastos 24 XVII–XVIII a. būdingų žiestų glazūruotų ir neglazūtuotų indų šukės: šoninių sienelių, dugnelių, priedugnių (2 pav.). Rastos 2 ryškios glazūros puodynių šoninių sienelių šukės. 1,2–1,35 m gylyje aptikta stiklinės taurės kojelė iš skaidraus stiklo. Šiame sluoksnyje 1,17–1,36 m gylyje

rasta apie 2 kg gyvulių kaulų (maistinės atliekos), galvijų ragų. G. Piličiauskienė nustatė, kad visi ištirti kaulų fragmentai – 53 vienetai, sausumos žinduolių, daugiausia (97,5 %) naminių gyvulių. Daugiau negu pusė identifikuotų galvijų liekanų sudarė ragai (3 pav.). Iš jų 12 suaugusių patelių, 3 – suaugusių kastruotų patinų, 2 – buliukų. Ant 3 ragų pastebėtos patologijos – ragai deformuoti, su įspaudais – tokio tipo patologijos paprastai atsiranda dėl galvijų rišimo – kinkymo.

Šurfuose 1, 3 ir žvalgymų vietose archeologiškai vertingų radinių nerasta. Atidengtas XIX a. žieminės sinagogos pastato pamatas. Tyrimų metu surasti archeologiniai radiniai perduoti KėKM.

3 pav. Galvijų kaulai iš šurfo 2. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. Bovine bones from Test Pit 2.

Kėdainiai New Synagogue

The 2021 field evaluation (3 test pits totalling 4.5 m^2) at Paeismilgio St. 12A in the vicinity of Kėdainiai New Synagogue (Fig. 1) revealed the 60–116 cm thick foundation of the 19th-century synagogue made of various-sized fieldstones bound with concrete mortar. Test pit 2 yielded a 30 cm thick, 17th–18th-century rich cultural layer containing finds (Fig. 2). The 28 discovered finds consisted of sherds of 17th–18th-century thrown vessels, a stove tile fragment, a window glass shard, glass container fragments, and animal bones (Fig. 3).

Andrius Šležas, Švitrigaila Lisis, Simona Čepelytė

Kapinės Vilniuje, Panerių g. 12

2021 m. Panerių g. 12 sklype Vilniuje atlikti detalieji tyrimai. Tirtas sklypas yra į ŠV nuo Šv. Stepono bažnyčios ir patenka į jos teritoriją. Šv. Stepono bažnyčia pastatyta 1600 m. jėzuitų kunigo Simono Visockio iniciatyva miesto P pakraštyje, prie senų maro kapinių. 1752 m. bažnyčią perėmė Marijos gyvenimo kongregacijos seserys (marijavitės). Špitolės sklype pastatytas medinis, dalinai mūrinis vienuolynas. Vienuolyne globoti ir atvertinėti į katalikų tikėjimą kitatikiai našlaičiai (žydai, karaimai, totoriai). 1770 m. vienuolynas uždarytas. Atnaujinus vienuolyno veiklą, marijavitės pradėjo rūpintis 1794 m. per sukilimą įvykusio gaisro metu nukentėjusiais pastatais ir bažnyčia: pastatytas naujas vienaukštis 2 korpusų mūrinis vienuolynas ir oficinos našlaitėms. 1864 m. caro įsaku marijavičių vienuolynas uždarytas. Vienuolyno pastatai parduoti Vilniaus gubernijos kalėjimų valdybai ir pritaikyti kalėjimo reikmėms. Centrinis bažnyčios įėjimas atsidūrė kalėjimo teritorijoje ir buvo užmūrytas. 1926–1928 m. buvusio vienuolyno pastatuose įsikūrė plytelių gamybos cechas, kur dirbo akmenskaldžių brigada, o prie bažnyčios buvusios kapinės tapo statybinių medžiagų aikštele. 1945 m. sausį per sprogimą geležinkelio stotyje cechas ir aikštelė sunaikinti, nukentėjo ir Šv. Stepono bažnyčia. Prie bažnyčios buvo kapinės, veikusios 1660–1865 m.

Panerių g. 12 sklype archeologiniai tyrimai vyko ne kartą. 2019 m. T. Poška ištyrė 7 šurfus